

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve **Harry (Chaim) Schimmel'in** anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne** teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Ahare Mot

Kutsal Halk, Kutsal Topraklar

Ortadoğulu bir İmamla iki yıldır bir diyalog içerisindeydim. Kendisi nazik ve görüldüğü kadarıyla ılımlı bir adam. Bir gün, sohbetimizin ortasında bana dönüp bir soru sordu: "Yahudilerin neden bir toprağa ihtiyacı var? Ne de olsa Yahudilik, bir ülke veya ulus değil, sadece bir din."

O noktada diyaloga artık devam etmemeye karar verdim. 56 İslam devleti ve nüfusun çoğunluğunu Hıristiyanların oluşturduğu 100'ü aşkın ulus var. Yalnızca tek bir Yahudi devleti var; o da Fransa'nın 25'te biri kadar, aşağı yukarı Güney Afrika'daki Kruger Ulusal Parkı'yla aynı büyüklükte. Tüm dünya ulusları içinde yalnızca Yahudilerin kendi topraklarına hakları olmadığına inananlarla bir diyalog sürdürmek oldukça zor.

Yine de, kendimize ait bir ülkeye yönelik ihtiyaç, irdelemeye değer bir mesele. D. J. Clines'in, *The Theme of the Pentateuch* (Tora'nın Teması) adlı kitabında açıkladığı üzere, Tora'nın anlatımının merkezinde Erets Yisrael'e dair vaat ve ona yönelik yolculuğun olduğuna kuşku yoktur. Ama acaba bunun sebebi nedir? Antlaşma halkının neden kendine ait bir ülkeye ihtiyacı vardır? Yahudilik neden bir yandan, her nerede

yaşıyor olurlarsa olsunlar bireyler tarafından uygulanabilen bir inanç sistemi ve diğer yandan, Hıristiyanlık ve İslam gibi, nihai amacı, herkesin tek bir doğru inancı uygulaması için tüm dünyayı kendi inancına katmak olan bir din olmamıştır?

Bu konuda bir cevaba yaklaşmanın en iyi yolu, Ramban'ın (Nahmanides; Rabi Moşe ben Nahman Girondi, doğumu: Gerona 1194, ölümü: Erets Yisrael 1270) bu haftaki peraşada yer alan önemli bir açıklamasıdır. Vayikra kitabının 18. peraki, yasak cinsel uygulamaların bir listesini içerir. Bu liste ciddi bir uyarıyla sona erer:

Kendinizi bunların herhangi biriyle murdar etmeyin; zira önünüzden kovmakta olduğum uluslar tüm bunlarla murdar oldular; Ülke de [bu yüzden] murdar oldu. Onu günahı nedeniyle cezalandırdım ve Ülke, sakinlerini kustu. Ama siz... Hükümlerimi ve Kanunlarımı gözetmelisiniz... Ülkeyi murdar ederseniz, sizden önceki ulusu kustuğu gibi sizi de kusacaktır.

Vayikra 18:24-28

Ramban bariz soruyu sormaktadır. Tora'da ödül ve ceza; *mida keneged mida*, yani kısasa kısas prensibine dayanır. Ceza, suç veya günahla uyumlu olmalıdır. Eğer Bene Yisrael, *mitsvot ateluyot baarets*, yani Erets Yisrael'e bağlı *mitsvaları* ihmal veya ihlal ederlerse, cezanın Erets Yisrael'den sürgün şeklinde gelmesi makul olacaktır. Nitekim Tora, Behukotay peraşasındaki lanetlerde böyle demektedir:

Tüm ıssızlık süresi boyunca, [Ülke,] üzerinde yaşadığınız dönemdeki *Şabat* yıllarınızda dinlenemediğini dinlenecek.

Vayikra 26:35

Bunun anlamı açıktır: *Şemita*, yani toprak işlerinin durdurulmasını gerektiren yedinci yıla dair kanunları gözetmemenin cezası bu olacaktır. *Şemita*, Ülke'yle bağlantılı bir emirdir. Dolayısıyla onu gözetmemenin cezası, Ülke'den sürülmek olacaktır.

Ama cinsel ihlallerin Ülke ile hiçbir ilgisi yoktur. Bunlar *mitsvot ateluyot baguf*, yani Ülke'yi değil, insanın şahsını ilgilendiren *mitsvalardır*. Öyleyse Ülke'nin, halkı, bu ihlaller nedeniyle kusması nasıl anlaşılabilir? Ramban bu soruyu, aslında Tora'nın tüm emirlerinin, doğaları itibariyle Erets Yisrael ile bağlantılı olduğunu belirterek cevaplar. Diaspora'da *tefilin* takmak veya *kaşerut* kurallarını gözetmek veya *Şabat'a* bakmakla bunları Erets Yisrael'de yapmak basitçe aynı şey değildir. Bu görüşünü desteklemek için, Ramban, Talmud'dan alıntı yapar (Ketubot 110b): "Her kim Ülke'nin dışında yaşarsa, sanki Tanrı'sı yok gibidir." Benzer yönde, Sifre de şöyle demektedir: "Erets Yisrael'de yaşamak, Tora'nın tüm emirlerine eşdeğer öneme sahiptir." Tüm bunların amacı,

Tora'nın, kutsal bir ülkede kutsal bir halkın anayasası olduğunu belirtmektir.

Ramban bunu mistik yönden açıklamaktadır, ancak biz bunu mistik olmayan yönden de anlayabiliriz. Bunu yapmak için, Tora'nın açılış bölümleri ve bu bölümlerin, gerek insanın genel hali, gerekse de Tanrı'nın, Kendi suretinde yaratmış olduğu tek türden - bizden - duyduğu, sözün gelişi, hayal kırıklığı hakkında anlattıkları üzerinde biraz düşünelim. Tanrı, Yaratıcı'sının isteğini yapmayı özgür iradesiyle seçecek bir insanlık istiyordu. Ancak insanlık başka bir yolu seçti. Adam ve Hava günah işledi. Kayın, kardeşi Evel'i katletti. Kısa bir süre içinde "yeryüzü şiddetle dolmuştu" ve Tanrı "yeryüzünde insanoğullarını yaptığı için pişman olmuştu". Tanrı bir tufan getirdi ve bu kez *tsadik* Noah'la, baştan başladı; fakat insanlar, göklere erişme arayışlarında faydalanmak üzere yüksek bir kulesi olacak bir şehir inşa ederek O'nu yine hüsrana uğrattılar. Bunun üzerine Tanrı, insanlığı Kendisini tanımaya, bu kez evrensel kurallarla değil (her ne kadar bu kurallar - yani Noah aracılığıyla tüm insanlıkla yapmış olduğu antlaşma - yürürlükte kaldıysa da), yaşayan bir örnekle - Avraam, Sara ve çocuklarıyla - sevk edecek yeni bir yola yöneldi.

Bereşit 18'de Tora, Tanrı'nın Avraam'dan neler beklediğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır: Avraam, çocuklarına ve soyuna "adil ve doğru olanı yaparak A-Şem'in yolunu korumalarını" öğretecektir. Homo Sapiens, hem Aristo'nun hem de Rambam'ın söylediği gibi, sosyal bir canlıdır ve doğruluk ile adalet de iyi bir toplumun başlıca özellikleridir. Noah ve gemisi hakkındaki anlatımdan, *tsadik* bir

bireyin, kendisini kurtarabileceğini, ama içinde yaşadığı toplumu kurtaramayacağını biliyoruz. Bunu başarması için, *tsadik* kişinin, içinde yaşadığı toplumu da dönüşüme uğratması gerekir.

Kolektif olarak ele alındığında Tora'nın emirleri, merkezinde Tanrı bilinci olan bir toplumun inşasına yönelik bir reçetedir. Tanrı, Yahudi halkından, inşa ettikleri toplumun şekil ve dokusuyla, insanlık için bir rol modeli olmalarını istemektedir. Bu, adalet ve hukukun egemenliği, fakirler, marjinaler, kırılğanlar ve zayıflar için refah ve ilgi ile karakterize edilen, herkesin Tanrı'nın hükümlerinde eşit saygınlığa sahip olacağı bir toplum olacaktır. Böylesi bir toplum, başkalarının hayranlığını kazanacak ve zaman içinde onlar tarafından örnek alınacaktır:

Gör!... Size, onu miras edinmek üzere gelmekte olduğunuz Ülke'nin içinde uygulamanız için hükümler ve kanunlar öğrettim. Onları gözetin ve uygulayın, çünkü [diğer] halkların gözündeki bilgeliğiniz ve anlayışınızdır o. [Dünya ulusları] Tüm bu hükümleri duyup "Bu büyük ulus şüphesiz bilge ve anlayış sahibi bir halktır" diyecekler. Zira... başka hangi ulus, bugün önünüze sunduğum tüm bu Tora['dakiler] gibi adil hükümleri ve kanunları olacak kadar büyüktür?

Devarim 4:5-8

Bir toplumun, bir ülkeye, bir yuvaya, bir ulusun kendi kaderini, en derin iştihak ve idealleri doğrultusunda şekillendirebileceği bir yere ihtiyacı vardır. Yahudiler çok uzun zamandan beri, Avraam'ın yolculuğuna başlamasından bu yana neredeyse

dört bin yıldır dünyada mevcuttur. Bu dönem boyunca yeryüzündeki her diyarda, bazen iyi, bazen kötü koşullar altında, bazen özgürce bazen zulme maruz kalarak yaşamışlardır. Ama tüm bu zaman içinde, çoğunluğu oluşturdukları ve hükümler oldukları yalnızca tek bir yer olmuştur: işleme zor bir toprağa sahip olan, çok az yağmur alan, etrafı düşman ve imparatorluklarla çevrili minik bir ülke; Erets Yisrael.

Yahudiler, buraya geri dönme hayallerini hiçbir zaman terk etmemişlerdir. Her nerede olurlarsa olsunlar, Erets Yisrael hakkında ve yüzlerini Erets Yisrael'e dönerek dua etmişlerdir. Yahudi halkı her zaman, merkezinde kutsal topraklar ve kutsal şehir Yerusalayim bulunan bir çemberin kenarlarını teşkil etmiştir. O uzun sürgün yüzyılları boyunca, Tanrı'nın bir gün onları geri getireceğine dair sözlerle beslenerek, anılar ve ümit arasında askıda yaşamışlardır.

Mitsvaları yerine getirmenin toplumu inşa eden bir egzersiz olması ve bir bütün olarak bir kültürün çevre hatlarını şekillendirmesi, yalnızca Erets Yisrael'de mümkündür. Emirleri bir ülkede, bir yurttan, Yahudi anıları ve ümitlerine doymuş bir dili konuşarak yerine getirmemiz yalnızca Erets Yisrael'de mümkündür. Takvimin Yahudi yılının ritimlerini izlemesi yalnızca Erets Yisrael'de mümkündür. Erets Yisrael'de Yahudilik, yalnızca sinagogun, okulun ve evin özel ve münzevi ortamının değil, halk meydanının bir parçasıdır.

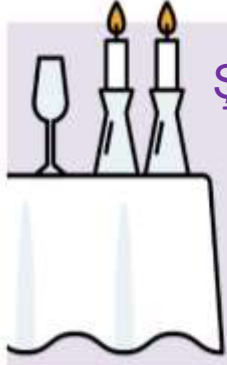
Yahudilerin bir ülkeye ihtiyaçları vardır, çünkü onlar, Tanrısal Mevcudiyeti, kolektif yaşamlarının müşterek ortamlarında yeryüzüne indirmekle görevlendirilmiş olan ulustur ve bunu, Ahare Mot peraşasının son kısmının açıkça

belirttiği üzere, en mahrem ilişkilerimizi yürütme şeklimizle de yaparız. Tora'ya göre yaşayan Yahudi toplumu, evliliğin kutsallar kutsalı ve cinsel sadakatin geçerli norm olduğu bir toplumdur.

Yahudilerin, kendi toplumlarını yaratmak ve Tanrısal planı izlemek için bir ülkeye ihtiyaçları olduğu gerçeği, Yahudiler kadar Hıristiyanlar ve Müslümanlar için de bir mesaj niteliğindedir. Hıristiyan ve Müslümanlara "Eğer Avraam'ın Tanrı'sına inanıyorsanız, Avraam'ın

evlatlarına, sizin de inandığınız Tanrı'nın onlara vaat etmiş ve sürgünden sonra geri döneceklerine dair onlara söz vermiş olduğu Ülke üzerinde hak tanıyın" demektedir.

Yahudilere olan mesajı ise şöyledir: Bu ülkede yaşama hakkınızın ta kendisi, bireysel ve toplumsal olarak, adalet ve şefkat, sadakat ve cömertlik, akranınızı ve yabancıyı sevme standartlarına uygun olarak yaşama göreviyle el ele yürür. Bizim misyon ve kaderimizi teşkil eden budur: Kutsal topraklarda kutsal bir halk olmak.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Erets Yisrael'i kendi hareketlerimizle yükseltmeye devam etmemizin bazı yolları nelerdir?
2. Hayatınızda, "evinizin", yaşamak için bir yerden ibaret olmanın ötesinde bir anlam taşıdığı bir zaman aklınıza geliyor mu?
3. Tora'da belirtildiği şekilde, ülkenin kutsiyetini korumak üzere bizden beklenen başka şeyler var mıdır?